

Karitativno djelovanje Alojzija Stepinca u NDH.

Busija, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:287630>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Laura Busija

**KARITATIVNA DJELATNOST
ALOJZIJA STEPINCA U RAZDOBLJU NDH**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2021.

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA SVEUČILIŠTA U
ZAGREBU
ODSJEK ZA POVIJEST

LAURA BUSIJA

**KARITATIVNA DJELATNOST
ALOJZOIJA STEPINCA U RAZDOBLJU
NDH**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Vlatka Vukelić

Zagreb, 2021.

SAŽETAK

Alojzije Stepinac bio je zagrebački nadbiskup, koji je na tu poziciju došao 1937. godine, smrću monsinjora Antuna Bauera. Blaženi Alojzije Stepinac istakao se svojom karitativnom djelatnošću, koja je prisutna od početka njegova djelovanja pa do zadnjih dana njegova života. Idejni je začetnik Caritasa, osnivač Caritasa od 1934., zagovarajući besplatnu karitativnu pomoć i skrb, bez obzira na vjeru, narodnost i rasu. Stepinac je život posvetio davanju, kako u potrepštinama tako i u duhovnoj dimenziji. Brinuo se za djecu bez roditelja ili lošeg imovinskog stanja, smještajući ih u obitelji koje su imale mogućnosti brinuti se o njima. Bio je veliki protivnik i javni kritičar nacizma u Europi, a kako se katolička Crkva brzo suočava s posljedicama nacizma, Stepinac organizira sustavnu pomoć žrtvama ovog režima. Njemačkom okupacijom Kraljevine Jugoslavije i stvaranjem Nezavisne Države Hrvatske 1941. godine počinju se provoditi rasni zakoni, protiv kojih je Stepinac istupio i nastavio pomagati izbjeglima. Stepinac izričito govori kako katolička Crkva najgore osuđuje bilo kakvu segregaciju te da se ne može ubijati ili lišavati slobode ljudi drugih rasa, samo zato što ih neka druga dominantna skupina smatra inferiornima. Isticao je kako nikome nije dano pravo ubijati jer su svi ljudi jedna rasa- Božja.

Ključne riječi: Alojzije Stepinac, Caritas, nacije, rase, NDH, karitativno djelovanje.

SUMMARY

Aloysius Stepinac was Zagreb's Archbishop who came to the position in 1937, after the death of monsignor Antun Bauer. Blessed Aloysius Stepinac excelled in his charitable work, which was a large part of his activity from the very beginning up until the last days of his life. He was ideological originator, founder and promoter of Caritas's work from 1934 advocating free charity's help and care, no matter of what religion, nationality or race someone was. Stepinac dedicated his life to giving, as of material goods to spiritual dimensions. He took care of children who were without parents or in bad equity securities, finding them families who had means and possibilities of taking care of them. He was a big opponent and public critic of nacism, and due to Catholic church facing consequences of nacism in Europe, Stepinac organises systematic help to victims of this regim. As of 1941. by Germany's occupation of Kraljevina Yugoslavia and creating Independent State of Croatia, new racial laws are being implemented, against which Stepinac stepped forward and continued helping immigrants. Stepinac is explicitly saying that Catholic church condemns any kind of segregation and that no one can kill or take away freedom from people of other races, just because some momentarily dominante group thinks of them as inferior. He also pointed out that nobody has been given right to kill, because all people are one race- God's race.

Key words: Aloysius Stepinac, Caritas, nation, races, ISC (Independent State of Croatia), charitable work.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. BIOGRAFSKE CRTICE.....	7
3. OSNUTAK CARITASA	9
4. POMOĆ ŽIDOVIMA	11
5. POMOĆ PRAVOSLAVCIMA	14
6. POMOĆ OSTALIM NACIJAMA	16
7. ZAKLJUČAK	18

1. UVOD

U ovom će se radu pokušati prikazati karitativna djelatnost Alojzija Stepinca za vrijeme NDH. Svijet je u to vrijeme bio u vrtlogu Drugog svjetskog rata, velik broj ljudi ostao je bez svojih domova i obitelji. Kao posljedica toga velik broj izbjeglih ljudi je svoje utočište pronašao u Zagrebu, gdje ih je raširenih ruku dočekaio Alojzije Stepinac, koji je dao sve od sebe da im pruži sigurnost i topli dom.¹

Blaženi Alojzije Stepinac jedan je od najhrabrijih svetaca Katoličke crkve. Postao je najmlađi biskup na svijetu, sa svega 36 godina. Iako ga je bilo strah preuzeti tu titulu i smatrao je kako je prevelika za njega, dokazao je da je upravo on stvoren za titulu nadbiskupa. Njegova hrabrost isticala ga je od drugih, ustao protiv svake mržnje, netrpeljivosti i prijezira prema drugima. Bio je u kontaktu s tadašnjom Vladom NDH, nadajući se da će mu ona pomoći spasiti sve te unesrećene ljude. No, njegovo djelovanje bilo je otežano jer je Jugoslavija u to vrijeme predstavljala njemačku marionetu, nastojala je provoditi politiku po uzoru na onu Hitlerovu. Kako su u Njemačkoj bili provođeni rasni zakoni, iste te zakone počela je provoditi i Jugoslavija. Stepinac se odlučno suprotstavljao takvoj politici, bilo je poznato kako je bio protivnik nacizma, smatrao ga je jednako lošim kao i komunizam. Brinula ga je činjenica što se nacionalsocijalizam počeo sve više širiti. U jednom se dopisu Službi sigurnosti može naći kako se Stepinca označava kao hrvatskog biskupa koji je izrazito bio neprijateljski raspoložen prema Nijemcima, no treba istaknuti kako on nije bio neprijateljski raspoložen prema Nijemcima, već prema nacionalsocijalizmu koji se širio i nanosio nepravde manjinama.² Iako je situacija u kojoj je djelovao bila teška, njega to nije sputavalo. Pomagao je svima: Židovima, Srbima, Slovincima, Poljacima te Romima, smatrao je da je svima nama dano pravo da živimo dostojnim životom i da nam nitko isti taj život ne može oduzet. Caritasom je pomogao brojnim ljudima, spasio je mnoge ljudske živote, mješovite brakove i samim time i obitelji. Njegovo djelovanje nije se svidjelo tadašnjim političkim režimima, bio je trn u oku fašista i nacista, no unatoč tome do kraja svog života nastojao je živjeti u vjeri i pomagati potrebitima. Zadnjih godina života proveo je u zatvoru u Lepoglavi, nakon 5 godina premješten je u kućni pritvor u Krašiću gdje je 10. veljače 1960. godine preminuo.

¹ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 47.

² Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 32.

Cilj ovog rada je prikazati djelovanje Alojzija Stepinca u razdoblju od 1941. do 1945. godine, njegov karitativan rad te sa čime se sve suočavao kako bi pomogao drugima.

U prvom djelu rada napraviti ćemo kratki pregled Stepinčeva života, drugi dio rada baviti će se stvaranjem Caritasa, a treći dio rada baviti će se pomaganjem Židovima. Četvrti dio rada fokusirati će se na pomaganje pravoslavicima, dok će se peti dio rada baviti pomaganjem ostalim nacionalnim skupinama.

2. KRATAK PRIKAZ STEPINČEVA ŽIVOTA

Alojzije Viktor Stepinac rođen je 8. svibnja 1898. godine u Brezariću pokraj Krašića kao peto od osmero djece Josipa i Barbare, rođene Penić.³ Dan nakon rođenja je kršten u župnoj crkvi Presvetog Trojstva u Krašiću, gdje je dobio krsno ime Viktor.⁴ Majka Barbara bila je vrlo pobožna žena, svoju pobožnost prenijela je i na mladog Alojzija. Kao mlad, radio je poljoprivredne poslove na obiteljskom imanju, a ostatak dana provodio bi moleći se Bogu. U Krašiću je završio pučku školu, obavljao je sve vjerske poslove i primio sve sakramente. Nakon završene pučke škole, Stepinac se zaputio u Zagreb, gdje je upisao Gornjogradsku gimnaziju. U Zagrebu je bio smješten u Nadbiskupski orfanatorij, u kojem je proveo narednih 6 godina. Nakon što je završio 6. razred, i odlučio postati svećenikom, upisao se 1915. godine u nadbiskupsko sjemenište na Kaptolu te odjenuo svećeničku odoru.⁵ Nadao se kako će dalje nastaviti svoje školovanje, no ratna zbivanja koja su se dogodila u narednim godinama promijenila su njegove planove. Nakon navršene punoljetnosti, Alojzije je pozvan u austrougarsku vojsku kako bi se borio u ratu. Pružila mu se prilika da ubrzanim postupkom položi završni ispit i pridruži se u karlovačku 96. pješачku pukovniju. Nakon što se priključio pukovniji, poslan u rijeku na 6 mjeseci na pripravnčki časnički tečaj, a nakon završenog tečaja 1917. godine odlazi na talijansko bojište. Boreći se na talijanskom frontu, Stepinac je bio zarobljen, u tom trenutku naučio je kako su hrvatski ratni zarobljenici bili pozvani da se prijave za „Jugoslavensku diviziju“ koja je sudjelovala u bitkama na Solunskom frontu. Stepinac, želeći čim prije izaći iz logora u Italiji, dobrovoljno je pristupio diviziji. Godine 1919. bio je demobiliziran i mogao se vratiti u svoj rodni Krašić, time je završila njegova vojnička karijera.

³ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 11.

⁴ Harris, Robin, *Stepinac njegov život i vrijeme*, Zagreb, Školska knjiga, 2016. str 41.

⁵ Harris, Robin, *Stepinac: njegov život i vrijeme*, Zagreb, Školska knjiga, 2016. str 44.

Kada se vratio iz rata, donio je odluku kako ne želi biti svećenik. Kako je odustao od svećeničkog poziva, odlučio je upisati Agronomski fakultet u Zagrebu, od kojega je nakon prvog semestra odustao. Nakon završetka studija, vraća se u rodni Krašić, gdje je odlučio da će pomagati ocu u poljoprivrednim poslovima i razmišljati o obiteljskom životu. Dok je boravio u rodnom Krašiću, zaručio se s djevojkom Marijom Horvat, no zaruke nisu dugo potrajale jer je Stepinac shvatio da želi postati svećenik. Posredstvom Josipa Lončarića, Stepinac je 1924. godine upisao Collegium Germanicum et Hungaricum u Rimu. Stepinac je u Rim stigao 28. listopada 1924. godine, a tamo je ostao narednih sedam godina.⁶ Stepinac je 1930. godine postao đakonom, a iste godine zaređen je za svećenika u crkvi sv. Petra Kanizija. Mladu je misu slavio u crkvi Santa Maria Maggiore. Nakon napornih sedam godina, 1931. godine Stepinac je postao doktorom teologije. Iste godine vratio se u rodni Krašić i svoju prvu svečanu misu održao je u crkvi u kojoj je kršten.⁷ Povratkom u Hrvatsku Stepinac se nadao kako će postati kapelan u nekoj župi, a želja mu je bila da s vremenom postane župnik.⁸ No, Antun Bauer, tadašnji zagrebački nadbiskup imao je drugačije planove te je imenovao je Stepinca svojim nadbiskupskim ceremonijarom. Povratkom u Hrvatsku, započinje Stepinčevo karitativno djelovanje. Na njegov je nagovor Antun Bauer 25. studenoga 1931. izdao okružnicu o osnivanju karitativnih organizacija po svim župama, sukladno time osnovao je Caritas Zagrebačke biskupije. Zagrebački župnici osnovali su Caritas za grad Zagreb, na čelu kojega je bio Stepinac. Uz to što je bio na čelu Caritasa, on je 1934. godine osnovao časopis Caritas za koji je pisao članke. Nadbiskup Bauer, kojem je Stepinac uvijek bio pri ruci, odlučio ga je imenovati svojim nasljednikom. Na dan 29. svibnja 1934. godine iz Rima je stigao brzopjav o imenovanju Stepinca zagrebačkim nadbiskupom koadjutorom s pravom nasljedstva.⁹ Stepinčev odgovor na imenovanje bio je: *In te Domine, spearvi!*, time želeći naglasiti kako je Bog njegova snaga. Stepinac se bojao kako neće biti dovoljno razborit sluga, nije se pretjerano radovao imenovanju, za njega je to predstavljalo težak križ, no odlučio ga je nositi. Stepinac je kao nadbiskup koadjutor sudjelovao u izgradnji župa i crkava na području Zagreba. Godine 1931. započelo je hodočašće u Jeruzalemu u čast sv. Nikoli Taveliću i upravo je Stepinac bio taj koji je predvodio hrvatske hodočasnike u Jeruzalemu. Nakon što je 7. prosinca 1937. godine preminuo dotadašnji nadbiskup Antun Bauer, Alojzije Stepinac postao je novi zagrebački nadbiskup.

⁶ Harris, Robin, *Stepinac: njegov život i vrijeme*, Zagreb, Školska knjiga, 2016. str 52.

⁷ Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb – Samobor - Krašić, Meridijani, 2008. str 46

⁸ Harris, Robin, *Stepinac- njegov život i vrijeme*, Zagreb, Školska knjiga, 2016. str 58.

⁹ Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb - Samobor - Krašić, Meridijani, 2008. str 55.

Stepinac je bio osoba koja je istinski proživljavala kršćansku vjeru, ona je bila njegov život. U politiku se nije miješao, nastojao je i drugim svećenicima ukazati na to da se u politiku ne bi trebalo miješati.¹⁰ Upravo je vjera bila ta koja je pomogla Stepincu da razluči što je dobro, a što ne. Kritizirao je nacionalsocijalizam, fašizam i komunizam. „Principi Katoličke crkve ne mogu se složiti s komunizmom, najprije zbog toga što je svrha komunizma uništenje vjere.“¹¹ Kao što je cilj komunizma bio uništenje vjere, tako je cilj nacizma bio je sačuvati njemačku rasu tako što će nanositi nepravdu inferiornim rasama. Stoga je Stepinac govorio kako su i komunizam i nacionalsocijalizam jednako loši. Kada su doneseni Nürnberški zakoni koji su pogodili i Hrvatsku, Stepinac je na propovijedi koju je održao 1943. godine rekao: „Bez sumnje jedna od najtežih zabluda našeg vremena je ta da je vrijednost ljudske osobe pala na ništa.“¹² Najviše ga je brinula činjenica kako u svijetu dolazi do širenja tih političkih ideologija koje su pogubne za nas kao za civilizaciju. Iako je Stepinac okarakteriziran kao vrlo tiha i povučena osoba, on je bez ustručavanja dizao svoj glas kako bi stao na stranu potlačenih. Njegova karitativna djelatnost koju je provodio do same smrti, dovoljno govori o tome kakva je zaista osoba bio.

3. OSNUTAK CARITASA

Naša zemlja bila je u bijedi, socijalna pravednost je zatajila, a ljudi su trebali pomoć. Za pomoć tim ljudima treba ne samo sredstava, nego treba i rada i znanja. Treba prikupiti sredstva, voditi evidenciju svih tih nesretnih ljudi i njihovih nesreća, to bi mogla napraviti samo solidna organizacija¹³. Caritas nadbiskupije zagrebačke, jest rezultat dugogodišnjeg rada i nastojanja raznih katoličkih karitativnih udruženja, te zagrebačkih gradskih župnika.¹⁴ No, prije nego je stvoren Caritas, stvoren je Katolički karitativni sekretarijat za grad Zagreb. Razlog zašto je stvoren sekretarijat, je nastojanje da se sakupi što više podataka, kako bi se karitativni rad mogao podići na višu razinu. Sekretarijat je pomagao u snabdjeveniju pučkih kuhinja na području Zagreba tijekom zimskih mjeseci. Upravo je na Stepinčev poticaj nadbiskup Bauer 25. studenoga 1931. izdao okružnicu o osnivanju karitativnih organizacija po svim župama te je tim činom osnovan Caritas Zagrebačke biskupije sa sjedištem u Zagrebu, a na čelu je bio

¹⁰ Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb – Samobor - Krašić, Meridijani, 2008. str 67.

¹¹ Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb – Samobor- Krašić, Meridijani, 2008. str 88.

¹² Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb – Samobor – Krašić, Meridijani, 2008. str 87.

¹³ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evandjelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura Blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 8.

¹⁴ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evandjelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura Blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 7.

Alojzije Stepinac¹⁵. Osim što je Alojzije Stepinac bio na čelu Caritasa, on je 1933. i 1934. godine osnovao pučke kuhinje na području Zagreba kako bi se siromašni ljudi mogli prehraniti. Posebice se brinuo za siromašne studente koji su pohađali Sveučilište te im pomagao materijalno. Usporedno s osnivanjem Caritasa, Alojzije Stepinac je 1934. osnovao list Caritas, u kojem je vrlo često i sam znao pisati.¹⁶ On je preko Caritasa pomagao potrebitima, često je znao ljude na misama moliti da daju svoje doprinose kako bi pomogli onima koji nemaju, oko doprinosa će se pobrinuti Caritas koji će pomoć valjano raspodijeliti.¹⁷ Kako je 30-ih godina nacizam počeo sve više jačati i sve više ljudi je bježalo pred nacizmom kako bi spasili vlastite živote, 31. prosinca 1938. Stepinac je osnovao Akciju za pomoć izbjeglicama, koja je spaljivala dokumentaciju izbjeglica koji su došli na područje Zagreba kako ih Gestapo¹⁸ ne bi pronašao. Stepinčeva akcija surađivala je i s ostalim takvim organizacijama diljem svijeta, a u Zagrebu je bilo središte organizacije. Akcija je radila sve dok Nijemci nisu stigli na područje Zagreba u travnju 1941. godine¹⁹. Rat je našu domovinu jako iscrpio, pogotovo siromašne krajeve koji su sada još i siromašniji. Krajevi su bili potpuno opustošeni, ljudi su ostali bez svega. Zagrebačka nadbiskupija odlučila je reagirati i pokušala je ublažiti svu tu bijedu preko Caritasa sa doprinosima hrane. Potrebna djeca, koja su ostala bez obitelji ili čije obitelji nisu imale sredstava da se brinu o njima smještana su u imućne krajeve naše domovine. Posredovanjem Caritasa namješteno je u raznim župama po obiteljima preko 6000 djece, ali to nije bilo sve radilo se na tome da naše krajeve naseli oko više tisuća djece iz Dalmacije. Nažalost, za vrijeme rata puno je naših stanovnika sa područja Primorja, Dalmacije i Gorskog kotara završilo u talijanskim logorima. Upravo je Stepinac taj koji je molio svećenike da među vjernicima prošire informacije o sakupljanju doprinosa za naše stanovnike u talijanskim logorima. Stepinčev je tajnik odlazio u Italiju kako bi nadgledao stanje tamo, nastojao je posredovati kod talijanskih vlasti koje su rekle kako će naše ljude pustiti, no Stepinac se bojao da od toga neće biti ništa. Kod talijanskih vlasti ishodila se mogućnost da se ljudima u logorima dostavi hrana. Hrvatski

¹⁵ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 15.

¹⁶ Akmadža Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 15.

¹⁷ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura Blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 367.

¹⁸ Gestapo je naziv za nacističku policiju koju je 1933. osnovao Hermann Göring, a 1934. preuzeo Heinrich Himmler, koji 1936. postaje šef cijele njemačke policije. Gestapo je integriran s kriminalističkom policijom u Sigurnosnu policiju 1936, postaje dijelom RSHA, novog državnog ureda za sigurnost 1939. uz obavještajnu službu SD, najmoćnije oruđe totalitarnog sustava, organizira likvidaciju Židova i protivnika nacizma. Na Nunberškom procesu Gestapo je proglašen zločinačkom organizacijom. *Hrvatska enciklopedija s.v.* Gestapo, Leksikografski zavod Miroslav Krleža <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=21844>, zadnji pristup 16. 6. 2021.

¹⁹ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 47.

Crveni Križ je u Zagrebu pravio pakete od dvije do pet kila živežnih namirnica, a sakupljene namirnice preuzeo je Caritas²⁰.

Tijekom ratnog vrtloga koji je vladao Stepinac i predstavnici crkve neumorno su nastojali pomoći drugima. Stepinac je raznim govorima, propovijedima i okružnicama nastojao ljude pozvati da pomognu drugim ljudima slabijeg imovinskog stanja. Godine 1941. za vrijeme trajanja tjedna zimske pomoći, pokušavao je usmjeriti ljude da pomažu, ističući kako je državni aparat manje podešen na karitativnu akciju i kako Crkva i privatnici trebaju preuzeti takvu vrstu rada.²¹ Svi mi ćemo jednog dana doći pred Boga, stoga je bitno da se našim djelima iskažemo jer kako je Bog rekao: „Dođite blagoslovljeni Oca moga i naslijedite kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta; jer sam ogladnio i nahranili ste me, ožednio i napojili ste me, bio sam gost i primili ste me na konak, gol i obukli me, bijah u tamnici i pohodili ste me.“²²

4. POMOĆ ŽIDOVIMA

Dolaskom Hitlera na vlast u Njemačkoj će doći do provođenja rasnih zakona, samim time bilo je i za očekivati da će isti ti rasni zakoni biti provedeni u dijelovima Hrvatske koji su bili pod njemačkom okupacijom. Dolaskom Nijemaca u Hrvatsku, hrvatska je Vlada počela izdavati oštre zakonske mjere protiv Židova. Prva takva mjera je bio zakon o «čuvanju arijske rase» i časti Hrvatskoga Naroda.²³ U Zagrebu je Alojzije Stepinac osnovao ured za prihvatanje izbjeglica bez obzira na vjeru i rasu. Kako je bio na čelu te akcije, on je 11. siječnja 1939. godine na adrese brojnih uglednih građana poslao 298 pisama, u nadi da će svatko od njih dati poneki doprinos koji će pomoći izbjeglim Židovima. No, nisu svi ljudi s odobravanjem gledali Stepinčevo pomaganje Židovima, neki su ga zbog toga i osuđivali, ali njemu to nije bilo bitno. Bez obzira na osude raznih ljudi, on je i dalje nastavio pomagati potrebitima. Akcija za pomoć izbjeglicama, radila je sve do dolaska Nijemaca u Zagreb, 1941. godine jer joj je rad od tada bio onemogućen.²⁴ Dana 10. travnja 1941. godine osnovana je Nezavisna Država Hrvatska (NDH). Stvaranjem NDH, 1941. godine doći će do provođenja rasnih zakona, kojim se nastoji likvidirati pripadnike inferiornih rasa. Takvu politiku na području novoosnovane državne tvorevine provodit će poglavnik Ante Pavelić. Stepinac je bio veliki protivnik takve politike i

²⁰ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 500.

²¹ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 110.

²² Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 112.

²³ Benigar, Aleksa, *Alojzije Stepinac: hrvatski kardinal*, Zagreb, Glas koncila: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1993. str 409.

²⁴ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 48

gorljivo je ustajao kako bi spriječio takvu nepravdu. Smatrao je kako takvo ponašanje ne priliči crkvenom nauku i kako takvu politiku treba ukinuti. Kada je shvatio da se ti zakoni ne mogu ukinuti, tražio je ministra unutarnjih poslova Andriju Artukovića da zakone barem malo ublaži, no nažalost njegovoj molbi nije bilo udovoljeno. Stepinac je ustajao i gorljivo branio konvertite, ljude koji su iz židovstva prešli u katolike. Nadao se kada će se donositi židovski zakoni, da će se takvi ljudi uzeti u obzir, jer smatra kako ima puno dobrih katolika koji su bili židovske vjere. Nakon izvršenja popisa Židova u Hrvatskoj odlučeno je da Židovi moraju početi nositi na lijevoj strani prsa i na leđima razlikovna obilježja od dva kvadratića platna žute boje veličine oko 20 centimetara kvadratnih sa zvijezdom Siona i slovom Ž.²⁵ Čak su i Nijemci Židove odlučili poštedjeti ovog zahtjeva, no NDH je bila odlučna u tome da upravo na taj način obilježi pripadnike židovske vjere. U tom trenutku kada je donesena odredba da Židovi moraju početi nositi određene oznake, Stepinac je poručio Paveliću kako će propovijedati protiv takvih zakona, no poglavnik je rekao kako Nijemci stoje iza nas i da nismo još uvijek svoji gospodari, stoga je zamolio Stepinca da ne propovijeda protiv židovskih oznaka. No, Stepinac je unatoč tome ustao protiv tih zakona i propovijedao protiv njih samo kako bi zaštitio Židove.²⁶ Isticao je kako nam je dostojanstvo dano od Boga i samim time je i nepovredivo. Svaka osoba koja odluči povrijediti ljudska prava i dostojanstvo, naštetila je sama sebi jer Krist je rekao: „Svak koji čini grijeh, rob je grijeha.“²⁷ Najveća posljedica koju će uzrokovati proces etničkog čišćenja, bit će stvaranje koncentracijskih logora. U zemlji je vladalo opsadno stanje, Stepinac je znao da ne može spriječiti deportaciju ljudi u logore, ali je dao sve od sebe kako bi uvjete u tim istim logorima učinio humanijim. Do Stepinca su došle glasine kako se zaista postupa sa Židovima i Srbima u logorima. Svi su tretirani na isti način, bolesni, djeca i stariji ljudi. Stepinac je zatražio da kada se već mora deportirati te ljude, da im se barem pruže osnovni uvjeti za život, dovoljno hrane i vode, da mogu ponijeti sa sobom osnovne stvari i da ih obitelji mogu posjećivati za blagdane. Posebno se zalagao za Židove ili potomke Židova koji su prešli na katoličku vjeru, a sudjeluju u hrvatskim i vjerskim rodoljubnim akcijama, traži da se zaštiti njihova sloboda i neka im se povrati njihova imovina, posjedi i vlasništvo.²⁸ Isto tako tražio da se katoličkim svećenicima ne zabranjuje posjet u logore Židovima koji su prešli u Katoličku

²⁵ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evandjelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 133.

²⁶ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evandjelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 147.

²⁷ Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb- Samobor- Krašić, Meridijani, 2008. str 87.

²⁸ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evandjelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 222.

crkvu. Stepinac je težio ka tome da se što veći broj Židova preseli u neku neutralnu zemlju, tako je dao prijedlog ministru unutarnjih poslova Andriji Artukoviću o preseljenju oko 50 židovske djece na području Turske. Stepinčev zahtjev je odobren, te je 11- toro djece prebačeno na područje Turske.²⁹ Židovi su imali povjerenja u Stepinca, bio je njihov prijatelj. U razdoblju kada je NDH provodila popise stanovništva i kada je postojala mogućnost da dođe do razdvajanja mješovitih brakova, nadbiskup je ustajao kako bi te brakove spasio. Među ljudima je vladao strah jer je postojala mogućnost da supružnici budu razdvojeni zbog različite vjeroispovijesti. Stepinac je zatražio da se država ne miješa u brakove koje je sklopila Katolička crkva, niti jedna država nema prava razvoditi brakove koji su sklopljeni u crkvi, pa tako niti NDH. „Zločincu, kojem je dokazan zločin mora suditi državni sud, ali nitko nema pravo da uništi svetost braka, koji je priznala Sv. Matera Crkva“ time želeći reći da bračna zajednica ima pravo koje državna vlast ne može oduzeti.³⁰ Otvoreno i bez straha govori kako: „Mješoviti brakovi postoje među pripadnicima koji se nalaze na samom državnom vrhu, ali se takve činjenice zanemaruju“. Kada je uvidio da je situacija doista ozbiljna, te kako bi velik dio supružnika iz mješovitih brakova mogao biti deportiran, odlučio je postaviti ultimatum. U slučaju ako se država bude miješala u brakove koji su sklopljeni u Katoličkoj Crkvi, on će dati zatvoriti sve Katoličke crkve na području Hrvatske.³¹ Godine 1943. na područje NDH dolazi jedan od tada najmoćnijih ljudi nacističke Njemačke, Heinrich Himmler³². Njegov cilj bio pronaći preostale Židove na području NDH, a Njemačka će zauzvrat pružiti financijsku i gospodarsku pomoć Hrvatskoj.³³ Heinrichu Himmleru su u njegovu naumu pomagali Gestapo i hrvatska policija. Oko 600 Židova bilo je zarobljeno, a manji broj njih se sakrio ili je pobjegao. U vrijeme kada je Heinrich Himmler boravio u Zagrebu, Stepinac je intervenirao u korist Židova kod ministra unutarnjih poslova Andrije Artukovića. No, jedino mu je pošlo za rukom da zaštiti mješovite brakove. Razdoblje NDH bilo je jako teško za sve manjine, nije bilo jednog

²⁹ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 310.

³⁰ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 552.

³¹ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 484.

³² Heinrich Himmler je bio njemački političar koji je kao član desne radikalne skupine sudjelovao u Münchenskom puču 1923., a od 1925. član Nationalsocijalističke stranke. Organizator i, od 1929., „vođa“ SS-ova odreda smrti, od kojih je, neovisno o vojsci, stvorio samostalnu oružanu silu. Fanatičan sljedbenik teorije o superiornosti germanske rase, nastojao od postrojbi SS-a stvoriti sredstvo za regeneraciju njemačkog naroda. Bio je šef Gestaopa (od 1934.) i sveukupne njemačke policije (od 1936.), čime je usko spojena stranačka i državna policija. *Hrvatska enciklopedija* s.v. Heinrich Himmler, Leksikografski zavod Miroslav Krleža <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=25563>, zadnji pristup 17. 6. 2021.

³³ Harris, Robert, *Stepinac- njegov život i vrijeme*, Zagreb, Školska knjiga, 2016. str 149.

jedinog dana, a da se nije interveniralo za Srbe, Židove ili druge ljude. No, Stepinac je bio taj koji je učinio sve kako bi pomogao unesrećenim ljudima i kako bi ublažio njihovu patnju.

5. POMOĆ PRAVOSLAVCIMA

Stvaranjem NDH, dolazi do progona Srba i ostalih pravoslavaca. Židovi su bili proganjani na osnovi rase, a Srbi su bili proganjani jer su ustaše smatrale kako su Srbi kao zajednica krivi za nasilje koje su jugoslavenski režimi činili Hrvatima, a i da su Srbi sami po sebi neprijatelji Hrvata³⁴. Pravoslavce su htjeli prisiliti ili da se presele preko Drine ili da stupe u Katoličku Crkvu i da se pokažu lojalnim građanima Hrvatske³⁵. Stvaranjem NDH, dolazi do donošenja protusrpskih zakona, iseljavanja Srba i prisilnog pokrštavanja. Zabranjena je i uporaba ćirilice, a naziv Srpske pravoslavne crkve promijenjen je u „Grko- Istočna Crkva“. ³⁶Velik broj srpskog stanovništva bio je deportiran u logore, najveći takav logor bio je Jasenovac u kojem su ubijeni brojni Srbi. Nedugo nakon osnutka NDH Stepinac je obaviješten kako će doći do strijeljanja Srba, odnosno da će taoci koji su držani u Zagrebu biti streljani. Stepincu je to saznao od učitelj iz Markuševca, na što je Stepinac odmah reagirao kod Vlade NDH i istakao kako je nedopustivo ubijati ljude koji su nedužni, na taj način nećemo dobiti blagoslov od Boga. Dana 13. svibnja 1941. u Glini je došlo do strijeljanja pravoslavaca od strane ustaša. Stepinac je odmah reagirao kod poglavnika Ante Pavelića, nadbiskup je i sam bio svjestan kako su Srbi počinili strašne zločine na području Hrvatske. No, unatoč tome traži da se na području NDH ne ubije niti jedan nevini Srbin. Nakon pokolja u Glini, ustaški pukovnik Tomislav Rolf, zarobio je pravoslavne žene. Intervencijom nadbiskupa Stepinca 150 pravoslavnih žena je spašeno. Pavelić, uvidjevši Stepinčeve učestale intervencije, piše odredbu u kojoj ističe da se svaka takva intervencija može protumačiti kao sabotaza koja će rezultirati određenim posljedicama, time aludirajući na Stepinca i njegovo djelovanje. Na taj način htio ga je zastrašiti, no bezuspješno. Kada je 1941. godine došlo do odvođenja Židova i pravoslavaca u logore, Stepinac je zamolio Pavelića da bude obazriv prema tim ljudima koliko god je to moguće. Nadbiskup je znao da stanje u logorima nije humano, da se prema djeci, starijima i bolesnima postupa na jednak način. Jednom je prilikom beogradski nadbiskup Josip Ujčić poslao zamolbu Stepincu, da intervenira kod hrvatskih vlasti kako bi se pravoslavicima koji su

³⁴ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 55.

³⁵ Benigar, Aleksa, *Alojzije Stepinac: hrvatski kardinal*, Zagreb, Glas Koncila: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1993. str 146.

³⁶ Harris, Robert, *Stepinac: njegov život i vrijeme*, Zagreb, Školska knjiga, 2016. str 150.

smješteni u logore omogućili pokloni najbližih za Božić. Nadbiskup se s tom zamolbom zaputio ministru unutarnjih poslova Andriji Artukoviću, no rezultat je nepoznat.³⁷

Pravoslavce se htjelo prisiliti da napuste Hrvatsku ili da ih se pokrsti. Nadbiskup je naglašavao kako se vjerski prijelazi trebaju raditi po pravilima Katoličke crkve. U crkvu mogu ući samo oni čije su namjere čiste. Treba naglasiti kako Stepinac nije nikome branio da uđe u Katoličku crkvu, kao što nikoga nije prisiljavao na to.³⁸ Molbe za prijelaz pravoslavaca u Katoličku crkvu rješavao je Nadbiskupski Duhovni Stol u Zagrebu, na čelu su bili dr. Franjo Salis Seewis i dr. Josip Lach, koji su postupali onako kako je nalagala Katolička crkva, nerijetko su vraćali molbe koje nisu zadovoljavale kriterije prelaska³⁹. Često je bilo slučajeva gdje bi vlasti NDH prisiljavale ljude na vjerski prijelaz u Katoličku crkvu, no crkva je to odbijala. Pravoslavci koji bi se prijavili za prelazak, morali su prvo proći poučavanja, ako se tijekom poučavanja primijeti manjak interesa onda se prelazak onemogućava. Tijekom vjerskih prijelaza došlo je do niza nepravilnosti od strane vladajućih ljudi NDH. Naime, Stepinac je uputio Memorandum poglavniku države, u kojem ističe kako nitko nema pravo stavljati ministrante koji će vršiti vjerske prelaskе, to je isključivo zadaća Katoličke crkve. U skladu s tim izabran je odbor trojice biskupa: Alojzije Stepinac, Viktor Burić i Josip Šimrak, koji su rješavali sva pitanja oko vjerskih prelazaka. Uz odbor trojice osnovan je Izvršni radni odbor, koji je rješavao sve probleme prelazaka.⁴⁰ Stepinac je o Memorandumu koji se smatra najbitnijim dokumentom pravoslavnih prelazaka u Katoličku crkvu, obavijestio papu Pija XII., koji je odobrio isti i pozdravio hrabrost zagrebačkog nadbiskupa. No, unatoč memorandumu, država je i dalje nastavljala sa provođenjem vjerskih prelazaka. Stepinac je naglašavao, ako se pripadnik židovske ili pravoslavne vjere nađe u životnoj opasnosti, treba mu se omogućiti prelazak, a kada ovo vrijeme prođe ostat će u našoj Crkvi oni, koji budu konvertirali zbog uvjerenja, dok će se ostali, kada opasnost prijeđe, vratiti u svoju.⁴¹

Zadnjih godina rata, Stepinac je poduzimao sve kako bi pomogao djeci, udovicama i bjeguncima ne samo na hrvatskoj strani, nego je pomagao i onima sa suprotne strane.

³⁷ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evandjelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 254.

³⁸ Kolarić, Josip, *Stepinac i pravoslavlje*, Vol. 22, No. 41, 1996., str 164.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=160994

³⁹ Kolarić, Josip, *Stepinac i pravoslavlje*, Vol. 22, No. 41, 1996., str 165.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=160994

⁴⁰ Kolarić, Josip, *Stepinac i pravoslavlje*, Vol. 22, No. 41, 1996., str 166.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=160994

⁴¹ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evandjelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 151.

Zanimljivo je svjedočanstvo prvaka Hrvatske seljačke stranke, Vladka Mačeka, koji tvrdi kako je Stepinac od smrti spasio najmanje deset tisuća pravoslavne djece.⁴² Pravoslavni metropolit Dositej također je svjedočio u Stepinčevu korist, rekavši kako se Stepinac zauzeo za njega onako kako ne bi ni rođeni brat, na njegovu inicijativu Dositej je spašen i prebačen u Srbiju.⁴³ Godine 1944. tri pripadnika pravoslavne vjere Milorad Gojaković, Steva Sidor i Miomir Krstić, spašeni su iz zatvora intervencijom nadbiskupa Stepinca, koji im je pomogao da se vrate u Srbiju. Ključnu ulogu u spašavanju pravoslavne djece imala je Akcija za pomoć djeci koju je osnovala humanitarka Diana Budisavljević. Jedna od bitnijih osoba koja se pridružila Akciji bio je i sam nadbiskup, koji je bez razmišljanja odlučio pomoći unesrećenima. Najbliži Dijanin suradnik, Marko Vidaković, potvrdio je te teze i jasno istakao koliko je Stepinčeva pomoć bila krucijalna u spašavanju djece.⁴⁴

6. POMOĆ OSTALIM NACIJAMA

Godine 1939. došlo je do njemačko-sovjetske okupacije Poljske, ljudi su bili primorani bježati iz vlastite zemlje zarad vlastitog dobra. Velik dio Poljaka utočište je upravo na našem području. Poljski svećenik, Alois Dydek, šalje nadbiskupu Stepincu dopis u kojem mu prilaže popis izbjeglica te traži njegovu pomoć. Iz dopisa poljskog svećenika poznato je da je u tom razdoblju na području Hrvatske bilo 300 poljskih izbjeglica.⁴⁵ Godine 1941. nadbiskup Stepinac je uredio dostavu i podjelu pomoći poljskim izbjeglicama, koju im je slala Sveta Stolica. Stepinac se brinuo za izbjegle Poljake, a pomagao mu je Sigismund Majchczak, koji je sastavio popis Poljaka na našem području i proučio njihovo materijalno stanje⁴⁶. Na popisu je naveo oko 300 Poljaka, za veliku većinu je naveo kako nisu imali osnovne životne potrepštine. Nadbiskup Stepinac je bio svjestan da će broj Poljaka kojih je sada oko 300, narasti još i više, ali unatoč tome i dalje je bio voljan pomagati. Odbor za pomoć poljskim žrtvama koji se nalazio u Švicarskoj uputio je nadbiskupu 1941. godine pismo u kojem mu se zahvaljuje za svu pomoć koju je pružio poljskim izbjeglicama smještenima u Crikvenici.⁴⁷ No, nije odbor bio jedini koji je Stepincu zahvalio za pomoć koju je pružio, grofica Marija Potocka, zahvalila je Stepincu na

⁴² Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb – Samobor – Krašić, Meridijani, 2008, str 113.

⁴³ Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb – Samobor - Krašić, Meridijani, 2008. str 107.

⁴⁴ Vuković, Tomislav, „Brojni historiografski upiti uz Dnevnik Diane Budisavljević“ (<https://www.glas-koncila.hr/brojni-historiografski-upitnici-uz-dnevnik-diane-budisavljevic-je-li-dnevnik-ideoloski-izmasakrirani-izvornik/> zadnji pristup 16. 6. 2021.)

⁴⁵ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AMG, 2019. str 39.

⁴⁶ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019. str 39.

⁴⁷ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 185.

njegovoj brizi koju je pokazao prema Poljacima u Crikvenici, te ga moli da i dalje nastavi pomagati. Voditeljica poljskog doma u Crikvenici Marija Kuwajska isto se tako zahvalila Stepincu na njegovoj dobroti i razumijevanju.⁴⁸ Godine 1943. poljska se kolonija sa Crikvenice premjestila na otok Krk, tom prilikom Marija Kuwajska napisala je Stepincu: „Ne želim napustiti Crikvenicu, a da Vašoj Ekselenciji u ime naših majki i djece od srca ne zahvalim za Vašu istinsku očinsku dobrotu.“⁴⁹ Nakon što su se Poljaci preselili s područja Crikvenice na područje Krka, Stepinac im je i dalje nastojao pomagati posredovanjem krčkog biskupa Josipa Srebrnića. Godine 1944. došlo je do njemačke okupacije otoka Krka, silom prilika Poljake su premjestili u Rijeku gdje su jedan dio poslali u vojsku, dok je drugi dio Poljaka završio u koncentracijskom logoru u Poljskoj. Poljaci su iskazivali veliko poštovanje prema Stepincu, jer im je pomogao kada nitko drugi nije. Sigismund Majchrzak je rekao: „Njegovo ime ostat će zapisano zlatnim slovima u srcima svih Poljaka.“⁵⁰ Tom izjavom aludirao je na Stepinca i njegovu dobrotu koju je pružio izbjeglima. Uz to što je pomagao Poljacima, pomagao je i Slovencima. Kada je 1941. godine Njemačka okupirala Mariborsku biskupiju, na tom području došlo je do iseljavanja stanovništva. Gestapo je posebice neprijateljski bio raspoložen prema slovenskim svećenicima, nastojeći na taj način udariti na temelje Katoličke Crkve. Velik broj slovenskih svećenika, potražio je utočište u Zagrebu, gdje ih je dočekaio i pomagao im nadbiskup Stepinac. Pokrajinski odbor iseljenih Slovenaca u Ljubljani, uputio je nadbiskupu Stepincu zahvalu za to što se brinuo za izbjegle Slovence.⁵¹ Godine 1941. nadbiskup Stepinac je intervenirao kod poglavnika Pavelića, u nadi da će deset tisuća izbjeglih Slovenaca smjestiti na teritorij NDH.⁵² Isti ti Slovenci su napustili svoje domove bez da su uzeli osnovne stvari sa sobom, sa sobom nisu smjeli uzeti ništa osim 50 kilograma prtljage i 500 kuna. Taj iznos su vrlo brzo potrošili i sada im je pomoć bila prijeko potrebna. Oni su bili raštrkani po raznim kotarevima NDH, skloništa u kojima su boravili bila su neprikladna za život. Stoga je Stepinac tražio da se slovenskim izbjeglicama pruži adekvatan dom, da se njihov rad počne nagrađivati, te da im se pribavi hrana i odjeća, posebice za djecu. Mariborska je biskupija i nakon rata ostala pod nacistima, tako da su slovenski svećenici koji su došli u Zagreb, ostali tu 4 godine, a neki su u Zagrebu proveli ostatak svog života. Smatra se kako je Stepinac spasio petsto slovenskih

⁴⁸ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 334.

⁴⁹ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019, str 40.

⁵⁰ Akmadža, Miroslav, *Stepinac: riječju i djelom*, Zagreb, AGM, 2019, str 40.

⁵¹ Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 152.

⁵² Batelja, Juraj, *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, 2010. str 242.

svećenika koji su pred nacističkim progonom izbjegli na naš teritorij. No, uz to što je spasio živote slovenskih svećenika, spasio je i velik broj slovenskih izbjeglica kojima je jedina nada bio upravo nadbiskup.⁵³

7. ZAKLJUČAK

Možemo zaključiti kako je Alojzije Stepinac bio jedna od bitnijih ličnosti u povijesti hrvatske Katoličke Crkve. Svoj život posvetio je vjeri, molitvi i Bogu. Situacija koja je zadesila manjine u razdoblju NDH, nije bila nimalo laka, samim tim i djelovanje Alojzija Stepinca bilo je otežano. No, unatoč teškoćama na koje su bile postavljene pred njega, brigu za druge stavljao je ispred svega. Upravo njegova karitativna djelatnost krasi njegov lik. Radom, trudom i nesebičnošću spasio je živote tisućama ljudi, pružio im je dom, sigurnost i sve što im je potrebno da žive život dostojan čovjeka. Njegova karitativna djelatnost postala je vidljiva kada se vratio sa studija u Rimu, i od tada pa do kraja njegova života ne jenjava. Na samom početku pružao je pomoć studentima Sveučilišta u Zagrebu koji nisu imali dovoljna materijalna sredstva kako bi se za vrijeme studija uzdržavali. Sav novac koji je dobivao kao plaću, podijelio bi drugima kojima je to potrebnije isto kao i svoju novu odjeću. Kada je 1933. i 1934. godine teška zima pogodila Zagreb, odlučio se za osnivanje pučkih kuhinja, kako bi ljudi lakše prebrodili tešku zimu koja je pred njima. Na inicijativu nadbiskupa Stepinca osnovan je i Caritas, koji je na razne načine pomagao ljudima u nevolji. U vrijeme kada je postao nadbiskup, njegova karitativna djelatnost postat će još jača i izraženija. Politika deportacije inferiornih rasa koja se na području NDH izazvala je veliko zgražavanje samog nadbiskupa. Branio je potlačene bez obzira na vjeru, nacionalnost, rasu ili spol. Smatrao je kako smo svi mi Božja rasa i kako među ljudi ne bi trebalo dolaziti do ubijanja jer samim time ne poštujemo nauk naše crkve. Zauzimao se za Židove, Rome, Poljake, Slovence, pravoslavce i za sve ostale koji su bili u životnoj opasnosti. Boljela ga je nepravda i sam čin NDH koja je odlučila deportirati inferiorne rase u koncentracijske logore. Znao je kako sam ne može ukinuti postojanje koncentracijskih logora, ali je bar nastojao uvjete u istim tim logorima učiniti humanijima. Bio je neustrašiv i hrabar, borac za ljudska prava. Jasno je stajao na stranu potlačenih ljudi, koji u tom ratnom vrtlogu nisu imali nikoga osim nadbiskupa Stepinca. Strogo je osuđivao sve zločine koji su izvršeni nad ljudima jer je smatrao da na taj način nećemo dobiti blagoslov od Boga, koji nam je u tim trenucima bio neophodan. Na tvorevinu kao što je NDH gledao je kao na

⁵³ Horvat, Vladimir, *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Zagreb – Samobor - Krašić, Meridijani, 2008. str 85.

jednu veliku ljagu koja je nanesena našem narodu, bojao se da će nas drugi pamtiti samo po zločinima koji su počinjeni unutar te države.

Čitav je život radio u korist drugih, no samim time što ga se osudilo i zatvorilo za ono što nije napravio, bl. Alojziju Stepincu učinjena je velika nepravda. Tek slomom komunističke prevlasti, većina dokumenata uspjela je ugledati svjetlo dana i samim time djelomično rasvijetliti lik bl. Alojzija Stepinca. No, proći će još dosta vremena da Stepinčev lik zasja u onakvom svjetlu u kakvom je zaista zaslužio.

POPIS LITERATURE

1. Knjige

Horvat, Vladimir, (2008.), *Kardinal Alojzije Stepinac: mučenik za ljudska prava*, Meridijani, Zagreb- Samobor- Krašić.

Harris, Robin, (2017.), *Stepinac- njegov život i vrijeme*, Školska knjiga, Zagreb.

Akmađža, Miroslav, (2019.), *Stepinac: riječju i djelom*, AGM, Zagreb.

Batelja, Juraj, (2010.), *Blaženi Alojzije Stepinac: svjedok Evanđelja ljubavi*, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca, Zagreb.

Benigar, Aleksa, (1993.), *Alojzije Stepinac- hrvatski kardinal*, Glas Koncila, Zagreb.

Kolarić, Juraj, (1998.), *Alojzije Stepinac i pravoslavlje*, Vol. 22, No. 41,

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=160994, zadnji pristup 16.6. 2021.

2. Web stranice

Hrvatska enciklopedija s.v. Gestapo, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=21844>, zadnji pristup 16. 6. 2021.

Hrvatska enciklopedija s.v. Heinrich Himmler, Leksikografski zavod Miroslav Krleža <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=25563>, zadnji pristup 16.6. 2021.